

דף כד

מעשה דמא בן נתינה – יש מקשים, הלא סביר להניח שהאב היה חפץ ומרוצה שבנו יקח את המפתח מתחתיו וישתכר ברווח כה גדול? – ניתן לפרש שהיה דמא סמוך ובטוח, כפי שבאמת כך היה, שלא יפסיד מאומה על ידי שמונע צער מאביו. נמצא שבאמת אין רווח אם יעירנו.

וכן משמע מסוף המעשה, שלא בקש עבור הפרה אלא 'אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא', ומה טעם לא ביקש יותר אם היא שוה כן? – לפי שידע בודאי שאותה פרה לא באה לו משמים אלא בשביל מצוה זו.

ואפשר שמה שאמרו (בקדושין לט:): 'למען ייטב לך... – לעולם שכולו טוב וכולו ארוך' בישראל אמרו, אבל בגוי מובטח לו שכר גשמי בעולם הזה (וע' סנהדרין קה מחלוקת תנאים האם יש לאומות העולם עולם הבא, ולעיל י: אודות נכרים מסוימים). וכענין שאמרו שלרשעים נפרעים בעולם הזה כדי לטורדם מן העולם הבא (ע' בקדושין שם). או על דרך האמור בתפילת שלמה שביקש על הנכרי שייענה ככל אשר ישאל, מפני חילול ה', משא"כ גבי ישראל. וכן כאן, יראה שכרו מיד כדי שלא ילעז על שכר ועונש האמורים בתורה.

זניחוש דלמא רבעוה לאמא מעיקרא... – ואף על פי שהרביעה מעקרת, אפשר לקצת בהמות שאינן נעקרות בכך (ריטב"א; מאירי. ועתוס' להלן מו: ד"ה כשנרבעו).

'אמר להן ר' אליעזר: כולם גרים גרורים הם' – מעצמן נגררים (כדפ"ש"), אבל אין מקבלין אותם, שהרי אמרו (לעיל ג) 'אין מקבלים גרים לימות המשיח'.

ולכאורה נראה שהטעם שאין מקבלים אותם, כי אין כוונתם לשם שמים אלא משום שרואים כבודם של ישראל ולכך רוצים להצטרף אליהם [וכמו שאמרו ביבמות עו שלכך לא קבלו גרים בימי שלמה], אבל הלא נאמר כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכס אחד – צריך לומר שגזרת הכתוב היא שלעתיד לבוא אין מקבלים, כמו שאמרו (ביבמות כד) על הפסוק מי גר אתך עליך **יפול** (עפ"י חדושי הנצי"ב).

'תא שמע ויקח יתרו' – לא שהיה יתרו חשוד על הרביעה. ועוד, הלא באותה שעה היה גר ונאמן על הפסולים – אלא הקושיא מבוססת על כך שאין מסתבר שהביא צאן ובקר ממדין, רק לקחם במדבר. וסלקא דעתין שלקחם משוכני המדבר הנכרים (הנצי"ב).

והרש"ש כתב כיון שהבהמות שהביא היו לו לפני שנתגייר, הרי זה כלוקח מן העכו"ם. וצריך לפרש שאין כאן שמירה, ושמה נרבעו הם או אמותיהם ע"י אחרים.

(ע"ב) 'דאמר רב אדא בר אהבה: מנין לעולה נקבה שהיא כשרה בבמת יחיד? שנאמר ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה... ויעלה כתיב' – דרש מהכתיב 'יעלה' – משמע שה'טלה חלב' – נקבה היתה, ואף כי כתוב 'אחד' ולא 'אחת' – זה מפני שלשון 'טלה' הוא לשון זכר (תורת חיים).

תמה שם על מה שפרש רש"י שהכוונה על רחל מניקה. ובחדושי מהר"י שפירא באר כוונת רש"י (עפ"י הירושלמי) ששחט את הרחל ואת בנה כהוראת שעה. ע"ש.

וקוראים אנו 'יעלהו' – שהכשירה הכתוב כאילו היה זכר (ריטב"א).

'ואמרו שירה' – פירוש, בלשון הקדש ממש. וזהו שנחלקו מה אמרו. והטעם שלא מנו נס זה במשנת אבות עם שאר הנסים שנבראו בערב שבת בין השמשות – לפי שהזכר שם 'פי האתון' המפורש בתורה, והוא אב לכל כיוצא בו (ריטב"א).

ואולם מהר"ל מפראג כתב: 'ולא שהיו אומרים שירה בחתוך לשון ודבור, רק הליכתם בדרך הישר כדכתיב 'אישרנה' – הוא בעצמו השירה. וחולקים מה מורה השיר הזה...! וכיו"ב הביאו בשם הראב"ד. ואינו תח"י.

וע' בהשמטות שבסוף חידושי הריטב"א לע"ז – שכתב בענין מה שאמרו (לעיל יז) על ההרים והגבעות ושמים וארץ שאמרו 'עד שאנו מבקשים...! – לא שהם מבקשים ממש, אלא האדם האומר, הוא זה שאמר כן עבורם, כאילו היה להם פה, כך היו משיבין. וכתב, שכעין זה מצינו בכמה מקומות, לא שהם מדברים ומשיבים אלא מסברא אנו אומרים שאם היו מדברים, היו משיבים כן – 'ותאמר להם הגפן החדלתי...!'. וכן פרק שירה שהחיות מקלסין בו – לא שהם אומרים כלום, אלא סברא היא שאם היה להם פה לדבר – יש להם לומר כך וכך. עכ"ד. אלא שכאן שונה, שהרי נחלקו חכמים בדבר מה היו אומרים, כמוש"כ בעצמו.

רב אשי מתני לה להא דר' יצחק אהא: ויהי בנסע הארון ויאמר משה, קומה ה'. ישראל מאי אמרו, אמר ר' יצחק: רוני רוני השיטה...! –

'מנהג אשכנז לשיר בניגון שמחה פרשת המסעות בפר' מסעי וסדר המחנות שבפר' בהעלותך. ונראה שמקורו מגמרא מפורשת בע"ז כד ע"ב שהובאה שם השירה המפורסמת במסורת: שירת 'רוני רוני השיטה...!', שירת השבח לארון הקודש ששרו הפרות כביכול בזמן שהשיבו ארון הקודש מארץ פלישתים. ושם שרב אשי שנה שירה זו לא על אותו מעשה אלא על הפסוק ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה', וישראל מה אמרו, מה היו עונים אחרי משה, אותה שירה – רוני רוני השיטה. ואם כן, כל מסעות כשהתפלל משה קומה ה', ענו ישראל שירה זו בכל מסע ומסע בשמחה ושירה. והנה מכאן ברור שמנהגנו ביסודות קדושים תקועים' (עלה יונה עמ' שח).

דף כה

זיהיכא רמיזא? יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך, ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף, הוי אומר זו קשת' – נראה מפרש"י שהעורף מוסב על היורה, שמביא את ידו כנגד ערפו כדי לירות. ויש מפרשים כפשוטו של מקרא; היורה בקשת, ידו מכוונת לעורף האויב. שלא כחרב שדרכה במלחמת פנים בפנים בקירוב, השימוש בקשת הוא לערפו של האויב כאשר הוא בורה ומתרחק] (עפ"י מהרש"א ומהר"י שפירא).

זיאמר ללמד בני יהודה קשת, הנה כתובה על ספר הישר. מאי ספר הישר? אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב... זה ספר משנה תורה... זה ספר שופטים...! – פרש מהר"ל ז"ל: ה'קשת' מורה על שני דברים; על שיא גבורת המלחמה – שהחץ הולך במהירות ובכח ולמרחק יותר משאר כלי זיין, [ואף השפופרת שיש בזמן הזה, אע"ג שהולך יותר במהירות – דבר זה אין פועל העושה זה, ואין זה גבורת מלחמה, אבל גבורת מלחמה נראה בקשת שהולך מחמת פעולת בעל המלחמה]. ועוד מסמלת ה'קשת' כח נבדל בלתי גשמי, שאין לו מגבלות של זמן ומקום, שהרי היורה עומד כאן והורג במקום אחר, [כמבואר בכמה מקומות בדרוז"ל, שהמשילו את כח הלשון לחץ ההורג למרחוק]. וראויה אותה מלחמה לבני יהודה דוקא, כי נקרא יהודה על שמו של הקב"ה. וכל אחד מן החכמים פרש לפי דרכו ענין אחד אשר בגללו ובזכותו עושים ישראל מלחמת גבורה

אשה שנחבשה בגלל ממון (שהיו נושים בה או בבעלה) – מותרת. (ואפילו לכהן. תוס' וש"ד. רש"י פרש הברייתא לענין אשת ישראל). ואם על עסקי נפשות – אסורה.

א. נחלקו הראשונים בנחבשה על ידי נפשות, האם אסורה גם על בעלה ישראל (רש"י ותוס'), שחוששים שמא נבעלה לרצונה מתוך פחד וכד', או שמא אסורה רק על כהן (ר"י בן מגאש;

רמב"ם; רמב"ן ועוד. ונחלקו בדבר השו"ע והרמ"א אה"ע ז, יא).

ב. נחבשה שלא על עסקי ממון ולא על נפשות – מותרת לבעלה ישראל. ולכהן – יש מן הראשונים שכתבו לאסור, שכך נראה ממסקנת הסוגיא, שדוקא בממון מתירא השבאי על הפסד ממון ונמנע. ויש שכתבו שכן הוא מדינא דגמרא, אבל עתה מתיראים מעונש ערכאותיהם. ויש שכתבו לאסור רק בזמן מרובה ולא ביחוד מועט. ויש שכתבו להתיר בכל אופן.

דפים כג – כד

לז. א. האם פרה אדומה ניקחת מנכרי?

ב. האם בעלי חיים ניקחים מנכרי לצורך קרבן?

ג. האם פרה אדומה מוגדרת כקדשי מזבח או כקדשי בדיק הבית, ומאי נפקא מינה?

א. חכמים מתירים ליקח מעכו"ם פרה אדומה. ורבי אליעזר פוסל, שחוששים שמא רבעה, שיצרו של עובד כוכבים תוקפו לכך. ולפי מה ששנה שילא ישנו טעם נוסף לרבי אליעזר, משום שנאמר אל בני ישראל ויקחו... – מבני ישראל ניקחת ולא מגוי. הלכך לדבריו אין מותר אלא בשני תנאים: שנקנתה על ידי תגר ישראל (=שלקחה ישראל לעצמו, ומהם קונים אותה. רש"י). וגם ששמרוה שלא נרבעה ע"י העכו"ם מעולם, ולפי דעה אחת (רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן, בשיטת רבי אליעזר), צריך לשמור גם על האם משעה שנוצרה. לדברי התוס', לרבי יוחנן הסובר 'עובר לאו ירך אמו', אין צריך שמירה לאם. ורבנו תם (סנהדרין פ: תד"ה עובר) חולק.

ב. היה רבי אליעזר פוסל בכל הקרבנות ליקחם מעכו"ם, משום חשש רביעה, אא"כ שמרה ישראל שלא נרבעה כנ"ל. וכן מגר תושב מותר ליקח [כגון הבקר של ארונה היבסי]. וחכמים מתירים ליקח בהמה מעכו"ם לקרבן. (הלכה כחכמים).

לדברי רבי יוחנן, אפילו לחכמים אין לוקחים מהם אלא פרה שלא מלאו לה שלש שנים, אבל לאחר מכן – חוששים לרביעה, כיון שכבר אינה מתעקרת בכך. משמע בסוגיא שעופות דינם כבהמות לענין חשש רביעה בעכו"ם.

ג. בתחילה צדדו בגמרא לומר שפרה קדשי בדיק הבית היא ואף על פי כן הואיל וקראתה תורה 'חטאת', רביעה פוסלת בה כבשאר קרבנות. וכן 'יוצא דופן' פסול בפרה לפי רבי יהודה. ואולם הקשו מרבי שמעון שמכשיר יוצא דופן. ולכן הסיקו שהיא קדשי מזבח [ודוקא לרבי יהודה, אבל לרבי שמעון הריהי כקדשי בדיק הבית]. כן היה נראה לכאורה מפשט הסוגיא. ואולם התוס' העירו שמשמע בכל מקום שנוקטים שהיא קדשי בדיק הבית. ולכך פרשו שגם לסוגיתנו כן הוא [ורבי יהודה פוסל בה 'יוצא דופן' משום דחטאת קרייה רחמנא, ורבי שמעון חולק כאמור].

ונפקא מינה; האם ניתן לפדותה ללא מום כקדשי בדה"ב, אם לאו. וכן לענין העמדה והערכה, שקדשי בדיק הבית אינם טעונים העמדה והערכה בפדיונם.

ומבואר בסוגיא שגם אם ננקוט פרה קדשי בדיק הבית היא, יש בה פסול רביעה ופסול מוקצה ונעבד, שהואיל והמום פוסל בה, דבר ערוה ועבודה-זרה גם כן פוסלים בה, שהם בכלל כי משחתם בהם מום במ.

דין וולד הנוגחת והנרבעת - ע' בתמורה ל וסנהדרין פ.

דף כה

לח. א. כמה שעות עמדה חמה ליהושע בן נון? למי עוד עמדה החמה מלכת?

ב. מהו 'ספר הישר'?

ג. מה למדו מן הכתוב עד אשר אבא אל אדני שעיריה?

א. נחלקו החכמים (עפ"י דרשות הכתוב) כמה שעות עמדה חמה ליהושע; ולדעת כולם נתעכבה פעמיים, אחת בחצי היום ואחת בסופו (ויעמד השמש בחצי השמים, ולא אין לבוא כיום תמים); - יש אומרים שכל עמידה היתה של 6 שעות. וי"א: כל אחת 12 שעות. וי"א: הראשונה 12 שעות והשניה - 24. וי"א: כל אחת של 24 שעות.

גם למשה רבינו ולנבדקדקיו בן גוריון עמדה החמה, אבל לא במספר שעות רב שעמדה ליהושע. ועוד היו שינויים במהלכה ליעקב אבינו ולחזקיהו המלך, כמו שאמרו במקום אחר (עמוס).

ב. ספר הישר שהוזכר בספר שמואל, יש שדרשוהו על ספר בראשית, שמעשי האבות - שנקראו 'ישרים' - כתובים בו (רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן). ויש אומרים: ספר משנה תורה, על שם הכתוב בו ועשית הישר והטוב בעיני ה' (רבי אלעזר). וי"א: זה ספר שופטים שנאמר בו... איש כל הישר בעיניו יעשה (רבי שמואל בר נחמני).

גם בספר יהושע נזכר 'ספר הישר', ופרשוהו בשם רבי יוחנן על ספר בראשית, כאמור. (ושם אין שייך לפרש על ספר משנה תורה ושופטים. ערש"י).

ג. ישראל שנודמן לו עכו"ם בדרך - ירחיב לו הדרך (אם היה צריך לילך פרסה יאמר לו שתי פרסאות אני צריך לילך, אולי ימתין העכו"ם מלהכותו עד פרסה שניה, וזה יפורש ממנו קודם לכן), שנאמר עד אשר אבא אל אדני שעיריה.

[עוד הדריכו חכמים את ישראל המזדמן לו עכו"ם בדרך, באיזה אופן ילך עמו למעט הסכנה, כמפורט בגמרא. והכל לפי הענין].

לט. מהם הטעמים שאסור לאשה להתייחד עם העכו"ם, ובאלו אופנים היא מותרת?

אשה לא תתייחד עם עכו"ם מפני שחשודים על העריות. לדברי רב אידי בר אבין, אין חשש שפיכות דמים באשה [שלא כאיש שאסור להתייחד עמהם משום סכנה], ש'אשה כלי זיינה עליה'. ולרבי ירמיה יש חשש שפיכות דמים [מלבד חשש זנות], חוץ מאשה חשובה המקורבת למלכות.

מבואר בגמרא שאפילו אשתו של העכו"ם עמו, אסור לאשה להתייחד עמו, שאין אשת העכו"ם משמרתו. א. לפרש"י, אשה חשובה המקורבת למלכות ואינה יפה, מותרת לרבי ירמיה להתייחד עם עכו"ם, שאין שם חשש שפיכות דמים מחמת חשיבותה, וגם לא חשש עריות. אבל לרב אידי